

Sabiedrisko atpūtas vietu teorētiskie aspekti, un to izveidošanas kritēriji

Sabiedriskā atpūtas vieta (SAV) ir dabā reāli apzīmēta atpūtas vieta, kurā apmeklētājs (ceļotājs vai tūrists) saņem konkrētu servisa līmeni jeb pakalpojumu klāstu.

Talsu rajona TIC vadītāja Inese Roze 2006.-2007. gadā sagatavoja ieteikumus un kritērijus, kas būtu ņemami vērā, veidojot SAV.

SAV novērtēšanas kritēriji

Platība, automašīnu stāvvietu skaits

Lai SAV funkcionētu, nepieciešama autostāvvietā. Tai jābūt speciāli izveidotai vietai, kuru klāj segums (grants vai asfalts, atkarībā no SAV atrašanās un piedāvājuma specifikas). Ideālā gadījumā vietai jābūt norobežotai no atpūtas vietas.

Atpūtas vietas segums

Atpūtas vietas parasti tiek veidota ezermalā, jūrmalā, parkos un pie tūrisma objektiem.

Visbiežāk esošajās SAV nav jāveido speciāls segums, bet tiek pielāgota esošā zemsedze vai sēts zāliens. Ļoti jutīga teritorija ir jūrmalā kāpu zona, tādēļ šeit plānojot un labiekārtojot esošās SAV jāparedz izveidot dēļu seguma grīdas, celiņi, bet jāņem vērā, ka noteiktā laika posmā var notikt teritorijas neliela degradācija.

Tūrisma informācijas stends (TIS)

TIS ir bezpersonāla informācijas stends, kurš darbojas ceļotāju koncentrācijas vietās, visbiežāk, automašīnu stāvvietās, gar tūrisma maģistrālēm, tūrisma informācijas centra vai biroja apkalpes zonā, tajā skaitā veicot tā funkcijas ārpus to darba laika. Tas sniedz apvidus plānu vai karti, iepazīstina ar tuvākā apkārtnē esošiem apskates objektiem, sniedz praktisko informāciju (naktsmītnes, ēdināšana, servisa pakalpojumi u.c.) un iepazīstina ar uzvedības noteikumiem konkrētajā vietā, informācija ir pieejama vismaz 2 valodās.

Izcili ainavā iederas informācijas stends, kurš izgatavots no koka un rada stabilitātes un pamatīguma sajūtu.

Ainaviskais izskats

Ainaviskais izskats ir skatu perspektīva, kas atklājas vietas apmeklētājam. Ainaviskais izskats tiek vērtēts pēc 1-4 baļļu skalas:

- 1 – skatu punkts, kurš sniedz minimālu apkārtnes raksturojumu;
- 2 – skatu punkts, no kura apskatāma konkrēta vieta vai objekts;
- 3 – teicams skatu punkts, atklājas plaša skatu perspektīva;
- 4 – izcils skatu punkts, atklājas teritorijas dabas un cilvēku darbības rezultātā radītās kultūrvēsturiskās vērtības.

Speciāli veidotas ugunsķuru vietas

SAV neatņemama sastāvdaļa ir speciāli izveidota ugunsķuru vieta, tā apmūrēta ar akmeņiem, lai neradītu riska situāciju – uguns izplatīšanos apkārtnē. SAV ieteicams izvietot metāla kastes, tās gan nav ugunsķuru aizstājējas, bet paplašina piedāvājuma spektru. Ja ugunsķuru vietas neplāno un neveido, tās cilvēki laika gaitā izveido stihiski, šajā gadījumā nekontrolētas uguns izplatīšanās pa zemsedzi var radīt būtiskus draudus apkārtnē. Nozīmīga vieta ir arī malkas krājumiem un to atrašanās vietai.

Galdi un soli

SAV būtiska sastāvdaļa ir galdi un soli, jo šīs vietas bieži kalpo kā piknika vietas ceļotājiem vai pasākumu dalībniekiem. Ideāli galdus, solus, atkritumu tvertnes un TIS, ir izgatavot no videi draudzīga materiāla (koks), masīvus un ainavā iederīgus.

Bērnu rotaļu laukums

Bērnu rotaļu laukums ir vieta, kur SAV aktīvi pavadīt laiku bērniem. Populārākās izklaides iespējas: smilšu kastes, slidkalniņi, šūpoles.

Atkritumu tvertnes

Atkritumu tvertnes SAV nodrošina atkritumu atstāšanas iespēju konkrētā teritorijā. Atkritumu tvertnes var izgatavot no koka vai metāla. Koka tvertnes vizuāli labāk iederas ainavā, taču koks ir ugunsnedrošs materiāls, kas rada iespēju izcelties ugunsgrēkam. Atkarībā no SAV lieluma, laukumā var uzstādīt arī šķiroto atkritumu savākšanas tvertnes.

Sausā tualete

SAV obligāti jābūt sausai vai pārvietojamai tualetei.

Dzeramais ūdens

Dzeramā ūdens padeve paplašina SAV darbības lauku, tā dod iespēju šo vietu izmantot kā teltsvietu.

Tirdzniecības punkts

Tirdzniecības punkts, veikals vai kafejnīca, to tuvums SAV un informētība par to atrašanās vietu, dod iespēju ceļotājam papildināt savus pārtikas krājumus un nogaršot maltīti. Svarīgi, lai TIS parādītos informācija par iespēju tuvumā nopirkt vai degustēt vietējo ražotāju precis (zivis, zemenes, avenes, šitaki sēnes u.c.), tādejādi reklamējot un atbalstot vietējo uzņēmēju, un popularizējot vienu no ekotūrisma pamatprincipiem.

Pievedceļa segums

Svarīga lieta, lai SAV kalpotu savam mērķim, ir pievedceļa segums (asfalts, grantēts, iebraukts zemes ceļš) un kvalitāte.

Norādes zīme uz atpūtas vietu (saskaņā ar LVS 77)

SAV apzīmēšanai dabā var pielāgot vairākas LVS 77 izstrādātās pakalpojumu, informācijas un servisa zīmes:

1. LVS 77-2:2002 servisa 615.zīme "Atpūtas vieta" norāda publiski pieejamu atpūtas vietu, kas no pārējā ceļa atdalīta ar sadalošo joslu (saliņu) un, kas nodrošina ar stāvvietu, tualeti un atkritumu tvertni. 615.zīme tiek uzstādīta ārpus apdzīvotas vietas, bet netiek uzstādīta apdzīvotā vietā.
2. LVS 77-2:2002 53.zīme "Stāvvietā" un 533.zīme "Maksas stāvvietā" jāuzstāda, lai norādītu laukumu vai ceļa daļu, kas paredzēta transportlīdzekļu stāvēšanai (atbilstoši bezmaksas un par maksu). 532. un 533.zīmes apakšdaļā var tikt norādīts virziens, kādā jābrauc uz stāvvietu, kas atrodas ceļa tiešā tuvumā.
3. LVS 77-2:2002 servisa 618.zīme "Peldvieta" jāuzstāda, lai norādītu oficiālu pludmali vai peldvietu, kurā nodrošināta normatīviem atbilstīga ūdens kvalitāte. 618.zīme tiek uzstādīta ārpus apdzīvotas vietas, izņēmuma gadījumos to uzstāda apdzīvotās vietās, ja tai ir liels skaits neregulāru viesu.
4. LVS 77-2:2002 servisa 616.zīme "Gājēju maršruta sākums" jāuzstāda, lai norādītu publiski pieejamu izklaides teritoriju ar dažādu pakāpju pārgājienu, izklaides un sporta pasākumu iespējām, pie kam šī teritorija aprīkota ar tūrisma informatīvajām

- zīmēm. Teritorijā jābūt personālam, kas regulāri nodarbojas ar attiecīgās teritorijas uzkopšanu. 616.zīme tiek uzstādīta ārpus apdzīvotām vietām.
5. LVS 77-2:2002 servisa 631.zīme “ Ievērojama vieta” norāda valsts mēroga tūrisma objektu, kas saskaņā ar Ministru Kabineta noteikumiem reģistrējušies Tūrisma attīstības valsts aģentūras (TAVA) tūrisma uzņēmumu datu bāzē. Ja tūrisma objekti kādu iemeslu dēļ nav reģistrējušies minētajā datu bāzē, lēmumu par konkrētā objekta apzīmēšanu pieņem TAVA, veicot nepieciešamo saskaņošanu. 631.zīme jāuzstāda, lai norādītu tūrisma objektu atrašanās vietu gadījumos, kad:
 - Tie nav apzīmēti ar 706.zīmi (uz brūna fona);
 - Atrodas pie ceļa;
 - Ir no ceļa redzami;
 - Ar savu izskatu nespēj viennozīmīgi garantēt tūlītēju atpazīstamību (viena no ēkām, viena no alām utt.).
 6. LVS 77-2:2002 informācijas 706.zīme “ Virziena rādītājs tūristiem” ar brūnu fonu, melniem un baltiem simboliem atļauts uzstādīt, lai apzīmētu vienu vai vairākus (bet ne vairāk par 3 uz vienas zīmes) tūrisma objektus, kas saskaņā ar Ministru Kabineta noteikumiem reģistrējušies TAVA tūrisma uzņēmumu datu bāzē, lēmumu par konkrētā objekta apzīmēšanu pieņem TAVA, veicot nepieciešamo saskaņošanu. Šo zīmi atļauts uzstādīt, lai apzīmētu tūrisma objektus, kas no ceļa tieši nav redzami.

Ieteikumi sabiedrisko atpūtas vietu veidotājiem

SAV iekārtošanas izmaksas

- Vietas izpēte, iezīmēšana plānā;
- Vietas uzkopšana - izplaušana un attīrīšana no krūmiem;
- Autostāvvietas ierīkošana;
- Celiņu (kāpņu, tiltiņu) ierīkošana;
- Atpūtas vietu izveide – soli, galdi, ugunsкура vieta, informācijas stends;
- atkritumu tvertņu un tualetes uzstādīšana;
- pievedceļa remonts;
- informācijas zīmju izgatavošana un uzstādīšana.

SAV apsaimniekošanas uzturēšanas izdevumi

Pirms SAV tiek iekārtota, jāaprēķina tās ikgadējie uzturēšanas izdevumi un jāapzinās finansēšanas iespējas. Paredzamajos izdevumos noteikti jāiekļauj:

- materiāli SAV infrastruktūras uzturēšanai – atjaunošanai un labošanai (kokmateriāli, krāsa, naglas, darbarīki);
- degviela (materiālu vai atkritumu transportēšanai, zāļu pļāvēju un krūmgriežu darbam);
- saimnieciskiem izdevumiem teritorijas uzturēšanai (atkritumu un tualetes izvešana, laukuma un apkārtnes uzkopšana);
- informācijas zīmju, stendu un materiālu atjaunošana un pavairošana.

Regulārie darbi:

- pievedceļu, autostāvlaukuma un SAV laukuma šeguma uzturēšana kārtībā;
- tualetes, atkritumu urnu izvešana;
- informācijas zīmju un norāžu pārbaude, atjaunošana;
- SAV apkārtnes sakopšana;
- Dēļu grīdas segumu, kāpņu, barjeru un skatu laukumu uzturēšana;
- Malkas sagatavošana;
- Nelielu uzlabojuma projektu plānošana un ieviešana.

Sadarbības partneri SAV veidošanā

SAV izveide un apsaimniekošana ir efektīvāka, ja to realizē vairāki partneri kopā. Dažādu ieinteresēto pušu raksturīgākās funkcijas sadarbības modeļos ir šādas:

- ***Pašvaldība*** – ir zemes īpašnieks, piedalās idejas izstrādē, iegulda materiālus vai finansu līdzekļus, darbaspēku;
- ***Virsmēžniecība vai mežniecība*** – ir mežu pārraudzītājs, piedalās SAV idejas izveidē un realizēšanā (darbaspēks, materiāli, padomi informācijas sagatavošanai);
- ***Zemnieku saimniecība vai lauku tūrisma uzņēmums*** – bieži ir zemes īpašnieks, ir ieinteresēts SAV izveidē; citi uzņēmēji – sniedz materiālo un informatīvo atbalstu (finansu līdzekļi, materiāli); visas šīs saimniecības, uzņēmumi un uzņēmēji var būt arī idejas autori un realizētāji;
- ***Skola*** ir būtisks sadarbības partneris – bieži ir idejas autors, nodrošina brīvprātīgo darbaspēku, tās audzēkņi ir vieni no regulārākajiem SAV apmeklētājiem;
- ***Nevalstiskās biedrības un nodibinājumi*** – tās apvieno personas ar kopīgām interesēm, pārstāv dažādas mērķa grupas; bieži tās ir idejas autori, kā arī finansu piesaistītāji (projektu veidā);
- ***Aizsargājamo teritoriju administrācija*** - sniedz speciālistu konsultācijas un informāciju par normatīvajiem aktiem;
- ***Citas ieinteresētās puses*** – tūrisma informācijas centri, tūrisma pakalpojumu sniedzēji – piedalās takas pakalpojumu attīstībā.